

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ

У статті висвітлені результати педагогічного експерименту, який перевіряв ефективність моделі та технології формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів. Здійснено аналіз і порівняння результатів констатувального і формувального етапів зазначеного експерименту.

Обов'язковим заключним компонентом будь-якої складної дії або діяльності є контроль, який дає змогу визначити відповідність чи невідповідність результатів навчання поставленій меті і завданням. У педагогічній науці, як відомо, такому контролю відповідає різне за формою та призначенням експериментальне навчання.

Експериментальна перевірка розроблених моделі та технології формування іншомовної професійної комунікативної компетентності (ІПКК) майбутніх журналістів здійснювалась з урахуванням науково обґрунтованих вимог і положень теорії експерименту [1, 2, 3]. Результати констатувального експерименту дали підстави визнати необхідність впровадження моделі і технології з метою підвищення рівня ІПКК майбутніх журналістів шляхом залучення матеріалів медіа до навчального процесу, переорієнтації навчання у гуманістичний напрямок, здійснення міжпредметного підходу тощо.

Відповідно до розробленої нами технології, враховуючи специфіку засобів медіаосвіти, ми провели формувальний експеримент, метою якого було дослідити ступінь результативності моделі і технології у формуванні ІПКК майбутніх журналістів.

Для досягнення поставленої мети, нам потрібно було вирішити наступні завдання:

- провести підготовчу роботу з викладачами для опанування ними моделі і технології формування ІПКК майбутніх журналістів;
- визначити педагогічні умови реалізації технології формування ІПКК майбутніх журналістів;
- розробити й апробувати дидактичне забезпечення даної технології на прикладі занять з іноземної мови (підбір матеріалів друкованих, візуальних, аудіальних та електронних засобів масової комунікації (ЗМК); система оцінювання знань; тести для перевірки рівня сформованості ІПКК майбутніх журналістів);
- розробити комплекс методичного забезпечення (система творчих завдань, вимог до виконання окремих видів практичних робіт);
- перевірити надійність показників визначення рівня сформованості ІПКК майбутніх журналістів.

Визначені завдання вирішувались у ході дослідно-експериментальної роботи, в якій взяли участь студенти філологічного факультету ТНПУ імені Володимира Гнатюка та Навчально-наукового інституту української філології та соціальних комунікацій Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (всього 122 студенти).

Безпосередньо формувальний експеримент щодо підтвердження гіпотези наукового дослідження проводився поетапно. На пошуково-практичному етапі розпочався власне формувальний експеримент. На узагальнюючому етапі проводилась обробка, аналіз, узагальнення результатів експериментальної роботи. На останньому етапі відбувалась наукова інтерпретація та були оформлені результати педагогічного експерименту.

Для одержання вірогідних результатів проведеного експерименту щодо формування ІПКК майбутніх журналістів досліджувалися зміни в усіх її структурних компонентах, оскільки сутність цього складного особистісного утворення розкривається через його складові. Вихідними при діагностиці рівнів сформованості вказаного феномена послужили визначені раніше критерії.

Вивчалися динаміка і рівні сформованості ІПКК у студентів на різних етапах експериментального навчання шляхом проведення контрольних зрізів до початку формувального експерименту і після його завершення в контрольних та експериментальних групах.

Аналіз та обробка даних проводилися за єдиною програмою, в ідентичних умовах, з використанням єдиної методики діагностики рівня сформованості ІПКК майбутніх журналістів в усіх групах. Усе це сприяло одержанню вірогідних експериментальних даних.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

У загальному вигляді критерії визначення рівня досліджуваної компетентності, показники і методика їх оцінки подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії, показники та методи діагностики сформованості ІПКК майбутніх журналістів

Критерії	Показники	Методика оцінювання
1. Критерій мотивації	Усвідомлення потреби в іншомовному спілкуванні; володіння вираженими соціальними установками та ціннісними орієнтирами на продовження вивчення іноземної мови.	Анкетування
2. Критерій лексико-граматичної правильності	Розуміння текстів різноманітної тематики різних стилів; вміння визначати основне чи деталі, узагальнювати почуте або прочитане; продукування граматично і стилістично правильного усного та письмового мовлення.	Тестування
3. Критерій професійної спрямованості	Володіння знанням структури й особливостей ведення професійного діалогу; володіння знаннями норм ділового листування; вміння відбирати з різних джерел інформацію, необхідну для вирішення практичних завдань; вміння конструювати власні висловлювання щодо фактів, понять, наукових концепцій.	Тестування
4. Критерій соціокультурних знань, вмінь і навичок	Володіння фоновими знаннями, мовним і мовленнєвим матеріалом, який необхідний для розкриття соціокультурної інформації; володіння знанням культури іншомовного усного та письмового спілкування.	Тестування
5. Критерій володіння комунікативними стратегіями і тактиками	Уміння визначати мету спілкування, оцінювати його результати і планувати його тактику; вміння долати комунікативні невдачі; вміння підтримувати контакт із співбесідниками.	Бесіда Спостереження
6. Критерій комунікабельності	Володіння психологічною здатністю до спілкування з іншими комунікантами.	Анкетування

Як показали результати констатувального експерименту, в 35% студентів контрольних груп та 28% студентів експериментальних груп було відсутнє усвідомлення потреби в іншомовному спілкуванні, відсутній інтерес до іноземної мови як до навчального предмета і засобу спілкування. 28% майбутніх журналістів контрольних і 33% експериментальних груп виявили зацікавленість до вивчення іноземної мови, але тільки ззовні, оскільки переважали зовнішні мотиви (отримання гарних оцінок, задоволення вимог батьків тощо). Лише 11% студентів контрольних і 10% експериментальних груп характеризувались високим інтересом до іноземної мови, були зацікавлені в опануванні нею як засобом професійного спілкування. Такі результати свідчать про загалом низьку мотивацію майбутніх журналістів до розвитку ІПКК. Проведений формувальний експеримент щодо формування ІПКК майбутніх журналістів в експериментальних групах сприяв якісній зміні показників досліджуваного феномена.

Динаміка мотивації студентів експериментальних груп, порівняно з даними вихідного діагностичного зрізу, прогресує в позитивний бік. В експериментальних групах на 28% збільшилась кількість студентів, які вирізняються стабільним інтересом до іноземної мови і чітко усвідомлюють потребу у вдосконаленні своїх знань, особливо, це стосується іншомовного спілкування з професійною метою. Різко зменшилась кількість студентів (на 16%) експериментальних груп, які не виявляють інтересу до іноземної мови – ні як до навчального предмета, ні як до засобу іншомовної професійної комунікації.

Позитивні зміни в ставленні студентів до іноземної мови свідчать про позитивну

динаміку формування ІПКК майбутніх журналістів за мотиваційним критерієм.

Від рівня знань студентів граматики та стилістики іноземної мови, вміння сприймати на слух іншомовний текст залежить успішність іншомовної професійної комунікації майбутніх журналістів. Відповідні знання, вміння і навички характеризував критерій лексико-граматичної правильності. При проведенні діагностичного зрізу в ході констатувального експерименту більшість студентів факультетів журналістики (66% контрольних і 62% експериментальних груп) перебували на середньому і низькому рівнях. Лише 8% студентів контрольних груп і 12% експериментальних груп показали високий рівень сформованості ІПКК за вказаним критерієм. Після проведення дослідно-експериментальної роботи в експериментальних групах спостерігається позитивна динаміка: значно збільшилася (на 26%) кількість студентів, які розуміють текст різнобічної тематики різних стилів, вміють визначати основне чи деталі, узагальнювати почуте або прочитане, вміють продукувати граматично і стилістично правильне усне і письмове мовлення. Також помітно зросла (на 12%) кількість студентів, котрі добре розуміють визначену інформацію, але роблять незначні помилки в граматичному чи стилістичному оформленні мовлення у письмовій або усній формі. Різко зменшилася кількість студентів, рівень сформованості ІПКК яких за цим критерієм характеризується як низький (на 16%) і середній (на 23%).

У контрольних групах відбулися теж позитивні зміни, але оскільки вони незначні, то не вплинули на загальну картину рівня сформованості ІПКК за критерієм лексико-граматичної правильності.

Дослідження рівня сформованості ІПКК майбутніх журналістів за критерієм професійної спрямованості після завершення експерименту ми проводили, як і на констатувальному етапі, через тестування та спостереження за студентами упродовж усієї експериментальної роботи. Під час констатувального експерименту в контрольних та експериментальних групах більша кількість студентів мала за цим критерієм середній (в контрольних – 34%, в експериментальних – 38%) та низький (в контрольних – 35% і в експериментальних – 36%) рівні ІПКК.

Після проведення експериментальної роботи домінуючим рівнем сформованості ІПКК майбутніх журналістів за критерієм професійної спрямованості став у експериментальних групах достатній (40%). Крім цього, значно зросла кількість студентів, які засвідчили високий рівень (на 26%). Помітно зменшилася кількість студентів із низьким (22%) і середнім (23%) рівнями в експериментальних групах.

Динаміка сформованості ІПКК за критерієм соціокультурної компетенції студентів експериментальних груп, порівняно з даними вихідного діагностичного зрізу, прогресує в позитивний бік. У ході експерименту зафіксовані позитивні зміни, що виявляються передусім у розширенні фонових знань студентів, поглибленні та розширенні знань мовного та мовленнєвого матеріалу, які необхідні для розкриття соціокультурної інформації (фразеологічні звороти, лінгвокраїнознавчі реалії та безеквівалентна лексика в оволодінні культурою іншомовного усного та письмового мовлення). Після проведення експериментальної роботи домінуючими рівнями в експериментальних групах стали достатній (40%) і високий (31%). На 17 % зменшилася кількість студентів цих груп, котрі показали середній рівень сформованості ІПКК за критерієм соціокультурної компетенції, та на 7% стало менше студентів, рівень яких ідентифікується як низький.

Від уміння підтримувати контакт із співбесідниками, визначати мету спілкування, оцінювати результати і планувати його тактику залежить успішність іншомовної комунікації в професійних цілях. Ступінь усвідомленості студентами таких знань і уявлень характеризував критерій володіння комунікативними стратегіями і тактиками. При проведенні першого діагностичного зрізу більшість студентів (32% студентів контрольних і 35% студентів експериментальних груп) перебували на низькому рівні. Майже стільки ж студентів (відповідно 32 % – контр., і 31 % – експер.) вміли з труднощами визначати мету спілкування, оцінювати результати і планувати його тактику, мали труднощі в подоланні комунікативних невдач. Це засвідчило середній рівень сформованості ІПКК майбутніх журналістів за критерієм володіння комунікативними стратегіями і тактиками. Після проведення дослідно-експериментальної роботи в експериментальних групах помітною стала позитивна динаміка: значно збільшилася (на 19%) кількість майбутніх журналістів, котрі перебувають на високому рівні. Різко зменшилася кількість студентів (на 21%), в яких було зафіксовано низький рівень

сформованості ІПКК за цим критерієм.

Динаміку рівня комунікабельності ми простежували, як і під час проведення констатувального експерименту, через тестове вивчення (тест «Перевірте рівень своєї комунікабельності»). Після проведення дослідної роботи серед студентів експериментальних груп в картині комунікабельності майбутніх журналістів проявилася позитивна динаміка в бік збільшення тих студентів, котрі мають високий (46%) та достатній (43%) рівні комунікабельності. Суттєво зменшилася (на 15%) кількість студентів, розвиток комунікабельності яких перебуває на середньому рівні. Ще більше зменшилось (на 17%) майбутніх журналістів, які володіють низькою здатністю до спілкування з іншими комунікантами.

Отже, у студентів контрольних груп після завершення експериментальної роботи були зафіксовані незначні відмінності від результатів констатувального експерименту. Кількість студентів, що за комунікабельністю належали до високого рівня зросла на 5%, до достатнього рівня на 1%. Однак ці дані не змінили загальної картини рівня сформованості ІПКК майбутніх журналістів за критерієм комунікабельності у контрольних групах.

Аналіз рівнів сформованості ІПКК майбутніх журналістів за кожним критерієм показав, що у формуванні досліджуваного феномена відбулися значні позитивні зміни порівняно зі зрізами, які проводилися під час констатувального експерименту.

Зростання загальної кількості студентів з достатнім і високим рівнями за окремими критеріями, зменшення кількості студентів, які мають рівні середній і низький, дає змогу нам зробити висновок про позитивну динаміку загальної сформованості ІПКК майбутніх журналістів експериментальних груп.

Результати стану сформованості цього феномена після проведення дослідно-експериментальної роботи показують, що серед майбутніх журналістів експериментальних груп велика частина має достатній (39%) і високий (38%) рівні сформованості ІПКК. Кількість студентів, рівень сформованості яких перебуває на низькому щаблі, зменшилася в експериментальних групах на 16%. Кількість майбутніх журналістів з експериментальних груп, що володіють середнім рівнем сформованості ІПКК, після експерименту зменшилася на 20%. Таку позитивну динаміку наочно можна побачити на рисунку 1.

З рисунка 1 видно, що після формуального експерименту домінуючими рівнями у контрольних групах є достатній (35%) і середній (32%). Хоча помітні й незначні позитивні зміни. Збільшилася кількість студентів (на 3%), рівень сформованості котрих характеризується як високий, та збільшилася кількість майбутніх журналістів (на 1%), які перебувають на достатньому рівні сформованості ІПКК. Але така позитивна динаміка незначна і не впливає на загальну картину рівнів сформованості ІПКК студентів контрольних груп.

Рис. 1. Динаміка рівнів сформованості ІПКК майбутніх журналістів.

Таким чином, дослідно-експериментальна робота підтвердила значущість і результативність застосованих моделі і технології щодо формування високого рівня сформованості ІПКК.

Процес формування ІПКК в майбутніх журналістів, побудований на основі запропонованих моделі і технології, виявився значно успішнішим за традиційне навчання студентів. Використання на заняттях друкованих, візуальних, аудіальних та електронних ЗМК сприяло кращому засвоєнню студентами мовленнєвого матеріалу, розвитку в них комунікативних умінь і професійних навичок. Гуманістичний підхід сприяв підвищенню статусу студента і його мотиваційної сфери.

Отримані результати засвідчили ефективність вказаних педагогічних умов реалізації запропонованої нами технології, їх позитивний вплив на стан сформованості досліджуваного феномена. Під час проведення дослідно-експериментальної роботи зі студентами ми, наприклад, переконалися, що стимулювання в навчанні журналістської спрямованості, добірка професійно спрямованої тематики мовленнєвого матеріалу і творчої роботи з ним сприяє розвитку якостей журналіста-професіонала, набуттю майбутніми журналістами професійних умінь і навичок. Організація відповідного освітнього середовища сприяла розширенню кругозору студентів, поглибленню їхніх енциклопедичних знань, що важливо для професії журналіста.

Отже, застосування нової технології з використанням у навчальному процесі матеріалів ЗМК, реалізація гуманістичного принципу та міжпредметного підходу дали змогу якісно підвищити всі показники сформованості ІПКК. Це позитивно позначилось на стані сформованості всіх структурних компонентів такого складного утворення, як ІПКК майбутніх журналістів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков / П. Б. Гурвич. – Владимир: Изд-во Владимир. гос. пед. ин-та им. П. И. Лебедева, 1980. – 104 с.
2. Зягвизинський В. Методология и методы психолого-педагогического исследования: [учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений] / В. Зягвизинський, Р. Атаханов. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Штульман Э. А. Теоретические основы организации научно-экспериментального методического исследования / Э. А. Штульман // Иностранные языки в школе. – 1980. – № 1. – С. 42–47.